

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
д.е.н. професор Лоханова Н.О.

_____ (підпис)
« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою: «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

**«СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ВИЯВЛЕННЯ ПОМИЛОК В
КОНТЕКСТІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
(на прикладі ТОВ «Одеська торгова компанія»)»**

Виконавець:

студентка ФМОІТ

Склярова Злата Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Бойко Ольга Станіславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Склярова З.О. «Складання фінансової звітності та виявлення помилок в контексті обліку та аудиту (на прикладі ТОВ «Одеська торгова компанія»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
«071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг» –
(шифр та назва спеціальності) (назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти обліку та аудиту виявлення помилок та шахрайства у фінансовій звітності на прикладі ТОВ «Одеська торгова компанія».

Проаналізовано економічну сутність помилок у фінансовій звітності, наведено класифікацію за різними ознаками, визначено сутність креативного обліку та шахрайства, наведено характеристику ТОВ «ОТК», визначено методiku виправлення помилок у фінансовій звітності, проведено економічний аналіз фінансової звітності ТОВ «ОТК», визначено аудиторські процедури оцінки шахрайства та досліджено фінансову звітність ТОВ «ОТК» на наявність потенційного шахрайства за допомогою моделі Беніша.

Запропоновано виправити помилки, які містить фінансова звітність компанії, запровадити службу внутрішнього контролю.

Ключові слова: фінансова звітність, помилки, шахрайство, модель Беніша облік, аудит.

ANNOTATION

Sklyarova Zlata. «Financial statements preparation and detection of errors in the context of accounting and audit (on the Example of Odesa Trading Company LLC)»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and
Taxation» (code and name of the specialty)
for the educational program «Accounting, audit and tax consulting».
(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2024.

The work deals with theoretical aspects of accounting and auditing for detecting errors and fraud in financial statements on the example of Odesa Trading Company LLC.

The author analyzes the economic essence of errors in financial statements, provides a classification by various criteria, defines the essence of creative accounting and fraud, describes OTC LLC, defines the methodology for correcting errors in financial statements, conducts an economic analysis of OTC LLC's financial statements, defines audit procedures for assessing fraud, and examines the financial statements of OTC LLC for potential fraud using the Benish model.

There were to correct the errors contained in the company's financial statements and to introduce an internal control service.

Keywords: financial statements, errors, fraud, Benish model, accounting, control.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКРИВЛЕНЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	7
1.1. Сутність та класифікація помилок в фінансовій звітності	7
1.2. Креативний облік в системі складання фінансової звітності	13
1.3. Шахрайство з фінансовою звітністю	20
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ПОМИЛОК ТА ШАХРАЙСТВА У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ТОВ «ОДЕСЬКА ТОРГОВА КОМПАНІЯ»	25
2.1. Загальна економічна характеристика підприємства	25
2.2. Аналіз фінансової звітності ТОВ «Одеська торгова компанія» ..	31
2.3. Методика виправлення помилок у фінансовій звітності	36
РОЗДІЛ 3. АУДИТОРСЬКО-АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	42
3.1. Внутрішній контроль як запорука зменшення ризиків шахрайства	42
3.2. Аудиторські процедури виявлення шахрайства на підприємстві	45
3.3. Оцінка якості фінансової звітності та виявлення можливого шахрайства з фінансовою звітністю за допомогою моделі Беніша ...	53
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
Додатки	

ВСТУП

Головним призначенням фінансової звітності є надання правдивої та корисної інформації для прийняття рішень. Отже вона має бути якісною, достовірною і повинна відповідати всім встановленим до неї вимогам. В умовах кризових явищ на підприємствах часто зустрічаються випадки недостовірної фінансової звітності, які спричинені помилками навмисними діями осіб, які відповідають за її формування. Виконуючи завдання підготовки фінансової звітності, керівництво часто мотивоване маніпулювати цією звітністю, отримати вищі ціни на акції, продемонструвати дотримання фінансових угод, відповідати прогнозам компанії та очікуванням інвесторів, а також отримати більш сприятливе фінансування або умови фінансування. Сучасні дослідження фінансової та податкової звітності прямо вказують на зниження якісних характеристик фінансової інформації. Таким чином, нерідко керівництво займається шахрайством. Шахрайство щодо фінансової звітності має місце майже в усіх компаніях світу, включаючи Україну; жоден суб'єкт не застрахований від загрози шахрайства. Проблеми шахрайства є досить актуальними у вітчизняних компаніях вже більше 10 років, а особливо загострилася останні роки. Розкрадання майна, необґрунтовані витрати, витік інформації за межі підприємств та ще низка шахрайських ризиків набирають значних обертів і стають серйозною загрозою для економічної безпеки підприємств. Хоча шахрайство з фінансовою звітністю трапляється рідше, ніж інші види шахрайства, зазвичай найбільше шкодить організаціям.

Наслідки застосування неякісної звітності проявляються на всіх рівнях: підприємства, держави і глобальному масштабі. Зокрема, на мікрорівні використання недостовірних даних інвесторами, банками та іншими кредиторами для аналізу й оцінювання прибутковості об'єкта інвестування, ліквідності активів та платоспроможності підприємства призводить до втрат вкладеного або позикового капіталу. Для керівництва підприємства та його

власників неякісна фінансова звітність спричиняє прорахунки у визначенні цілей діяльності та розробленні завдань щодо їх досягнення.

Розуміння ідентифікаційних ознак викривлень і передумов їх виникнення є запорукою успішного виправлення помилок і запобігання їх появі в майбутньому. Небажання виправляти бухгалтерські помилки призводить до викривлення інформації щодо діяльності підприємства, яка відображається в первинних документах, облікових регістрах, фінансовій та інших видах звітності. В окремих випадках помилки можуть бути настільки суттєвими, що фінансову звітність не можна вважати достовірною, якісною та корисною.

Шахрайство за своєю природою не підлягає науковому спостереженню чи точному вимірюванню. Однією з основних характеристик шахрайства є те, що воно є таємним або прихованим; майже все шахрайство передбачає спробу приховування злочину. Зростання шахрайства вказує на гостру потребу в дослідженнях, спрямованих на визначення ефективних методів виявлення бухгалтерських помилок та потенційного шахрайства. Тому обрана тема дослідження є актуальною.

Питаннями дослідження класифікації викривлень фінансової інформації в звітності та причинами їх виникнення займалися: Х. Андерсен, М. Баришніков, М. Білуха, Ф. Бутинець, М. Кужельний, Б. Нідлз, А. Пшенична, О. Редько, В. Рудницький, А. Шеремет та інші науковці. Проте низка проблемних положень щодо класифікації викривлень та їх суттєвості не є повністю дослідженою.

Для досягнення визначеної мети в роботі поставлені наступні **завдання**:

- Провести аналіз сутності помилок у фінансовій звітності та здійснити їх класифікацію;
- Визначити як впливає креативний облік на фінансову звітність компаній;
- Дослідити шахрайство з фінансовою звітністю;
- Надати загальну економічну характеристику базовому підприємству;

- З'ясувати методика виправлення помилок у фінансовій звітності;
- Провести аналіз показників фінансової звітності ТОВ «Одеська торгова компанія»;
- Визначити аудиторські процедури виявлення шахрайства на підприємстві;
- Розрахувати модель Беніша для оцінки якості фінансової звітності та можливого шахрайства;
- Дослідити роль внутрішнього контролю в зменшенні шахрайських дій з фінансовою звітністю на підприємстві;

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних основ формування фінансової звітності та методика виявлення і процедур попередження викривлень у фінансовій звітності.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом даного дослідження є процес виявлення та попередження помилок у фінансовій звітності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів виявлення помилок та внесення змін до фінансової звітності.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою проведеного дослідження виступили загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічних процесів та явищ. У ході написання кваліфікаційної роботи використовувалися наступні методи: абстрактно-логічний (при узагальненнях сутності категорій помилок та шахрайства в фінансовій звітності); методи аналізу, синтезу, групування та порівняння (при дослідженні вже існуючої класифікації помилок та складання на цій основі власної, узагальнюючої класифікації; аналізу динаміки (при характеристиці показників діяльності ТОВ «Одеська торгова компанія»); табличний та графічний методи.

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці закордонних і вітчизняних вчених з питань обліку, аудиту та аналізу помилок та шахрайства в фінансовій звітності: монографії, підручники,

навчальні посібники, статті, опубліковані в періодичних виданнях. Були використані законодавчі та нормативні документи з питань відображення виправлення помилок, досліджена фінансова звітність та документи первинного, аналітичного і синтетичного обліку підприємства ТОВ «Одеська торгова компанія».

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження помилок у фінансовій звітності можна зробити такі основні висновки:

1. Фінансова звітність має достовірно відображати фінансовий стан будь-якого підприємства. Неправдиве відображення об'єктів у фінансовій звітності може розглядатися як помилки або як шахрайство. Помилки - це ненавмисні порушення у відображенні фінансової інформації, які виникають з різних причин. Повного визначення поняття «помилка» законодавство не має, але НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» містить розподіл помилок за рівнями суттєвості.

2. Прагнення менеджерів підприємства представити свою компанію в найбільш вигідному світлі сприяв розробці багатьох методів покращення даних у фінансовій звітності через прогалини у нормативному регулюванні або через наявність протиріч в законодавчих актах. Такі дії носять назву «креативний облік» або творчій облік, який немає негативного відтінку та розглядається як результат застосування облікової політики проте деякі аналітики та експерти з питань складання звітності вважають, що креативний облік є шляхом здійснення бухгалтерських махінацій. Впровадження креативного обліку має як позитивні так і негативні впливи. Завдяки використанню умовно креативних та агресивних прийомів обліку можна покращувати чи, навпаки, погіршувати показники звітності як у межах чинного законодавства, так і поза його межами.

Враховувати фактичну сучасну вітчизняну облікову практику, можна сказати, що іноді управлінський персонал неусвідомлено здійснює управління прибутком, тобто ведення креативного обліку.

3. Шахрайство – це навмисно невірне відображення і представлення даних обліку і звітності управлінським персоналом підприємства. Проблема шахрайства щодо фінансової звітності має місце майже в усіх компаніях світу, включаючи Україну і наносить найбільшої шкоди порівняно з іншими видами корпоративного шахрайства.

4. Практична частина кваліфікаційної роботи виконана на матеріалах товариства з обмеженою відповідальністю «Одеська торгова компанія», яке займається оптовою торгівлею молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами.

Бухгалтерський облік у товариства ведеться за Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

У компанії активи сформовані за рахунок позикових коштів і представлені лише оборотними активами. За 2022 рік товариство збільшило чистий дохід від реалізації майже у 1,5 раз. За рахунок збільшення курсів валюти також зросли інші операційні доходи. Оптимізація витрат зумовила збільшення валового прибутку на 18 881 тис. грн., а його частка по відношенню до чистого доходу від реалізації склала 14,2%. Зростання інших операційних витрат негативно відобразилось на прибутковості підприємства і у 2022 році чистий прибуток склав 2 213 тис. грн., що на 154 тис. грн. більше за попередній рік.

5. Аналіз показників ефективності діяльності показав, що коефіцієнт автономії складає лише 0,006. У підприємства є наявні власні оборотні кошти, але їх значення менше нормативного. Коефіцієнти рентабельності позитивні. У 2022 році збільшилась оборотність активів, проте зменшилась оборотність торгової дебіторської заборгованості. У товариства наявні оборотні активи для покриття поточних зобов'язань але показники швидкої та абсолютної ліквідності погіршилися і знаходяться нижче нормативного значення. За 2022 рік наявними грошовим коштами було можливо покрити лише 0,29% поточних зобов'язань, що є негативним для фінансового стану підприємства.

6. Корпоративний сектор вважає, що найефективнішими методами боротьби з шахрайством на підприємствах є поточний контроль, внутрішній та зовнішній аудит. Дієва система внутрішнього контролю дозволить мінімізувати витрати шляхом зниження рівня корпоративного шахрайства і розкрадань, що в результаті дасть відчутну економію грошових ресурсів і активів. Проте, щоб зробити діяльність даного підрозділу ефективною треба забезпечити незалежність роботи підрозділу, зберегти висококваліфікованих працівників та

досягати упевненості відносно результатів роботи внутрішнього аудиту. У ТОВ «Одеська торгова компанія» функції внутрішнього контролю згідно Статуту покладені на ревізійну комісію та бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером. Виконання цих функцій головним бухгалтером свідчить про слабку систему внутрішнього контролю. Оскільки перевіряються власні дії і підрозділ внутрішнього контролю не є незалежним. Рекомендуємо створити службу внутрішнього контролю, яка б підпорядковувалась безпосередньо власникам товариства.

7. Проведена аудиторська процедура співставлення оборотно-сальдової відомості по рахункам та сум, наведених в рядках фінансової звітності виявила невідповідність по статтям «Основні засоби», «Дебіторська заборгованість бюджету», «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та «Нерозподіленого прибутку». Тому ми можемо стверджувати, що фінансова звітність ТОВ «ОТК» за 2022 недостовірно відображає фінансовий стан товариства та не є надійною для прийняття обґрунтованих рішень користувачами фінансової звітності.

8. У роботі було розраховано модель Беніша для визначення потенційного шахрайства у фінансовій звітності. Дослідження складових моделі Беніша, розрахованих за даними фінансової звітності за 2022 рік свідчить про наявність певних «червоних прапорців» по показникам Індекс зростання виручки та Відношення загальних нарахувань до активів.

Підсумковий індикатор MScore ТОВ «Одеська торгова компанія» у 2022 році дорівнює -2,6528 і менше за граничне значення. Тобто маніпуляції з фінансовою звітністю малоімовірні.

Список використаних джерел

1. Association of Certified Fraud Examiners. Report to the Nations: 2020 Global Study on Occupational Fraud and Abuse. 2020. URL: <https://acfe-public.s3-us-west-2.amazonaws.com/2020-Report-to-the-Nations.pdf>
2. Dewi, K., & Anisykurlillah, I. Analysis of the Effect of Fraud Pentagon Factors on Fraudulent Financial Statement with Audit Committee as Moderating Variable. *Accounting Analysis Journal*. 2021. № 10 (1), 39-46.
3. E. Needles Jr, Henry R. Anderson, James C. Caldwell. *Principles of Accounting*. Houghton, 1986. 806 p.
4. Бойко О.С. Застосування аналітичних моделей у виявленні шахрайства в фінансовій звітності. Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2024. 228 с.
5. Бондар М.І. Звітність підприємства: навч. посіб. Київ: Наука, 2015. 570 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. І перероб. Житомир: ПП «Рута». 2016. С. 832
7. Гевчук А.В. Щодо методології виправлення помилок розрахунків у бухгалтерському обліку і звітності. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. № 3. 2019. С. 52-58
8. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія. К. : Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
9. Голов С.Ф. Креативний облік: творчість чи шахрайство. *Економічні науки*. 2010. №7(25). С. 360-367. URL: https://mrkt.mim.kyiv.ua/ftp/t_articles/G_EcN_7_2010.pdf
10. Грицишен Д. О., Прокопенко Ж. В., Кочин Т. М. Процедури отримання аудиторських доказів як засіб виявлення викривлень у фінансовій звітності та

зниження її якості. *Держава та регіони. Серія: Державне управління.* № 1. 2019. С. 166-178

11. Гуріна Н. В., Гудим І. А. Економічна сутність креативного обліку та його застосування підприємствами України. *Modern Economics.* 2019. № 15. С. 84-88.

12. Дубініна М.В., Норова І.С. Особливості виявлення та попередження помилок у фінансовій звітності. *Ефективна економіка.* № 12. 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4619>

13. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

14. Каменська Т. Основні напрями діяльності внутрішнього аудиту в системі управління. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2010. № 7. С. 40-43.

15. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

16. Кудирко О.М. Внутрішній аудит в Україні: сутність проблеми розвитку та шляхи їх усунення. *Міжнародна науково-практична Internet-конференція.* URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_1/186-189.pdf

17. Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б. Помилки в бухгалтерському обліку: сутність, класифікаційні ознаки, виявлення та виправлення. *Причорноморські економічні студії.* 2020. Випуск 49. С. 187-195.

18. Легенчук С.Ф. Креативний облік в національній системі бухгалтерського обліку. *Теорія та методологія бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2009. Випуск 2 (14). С. 88-101.

19. Маренич Т. До питання класифікації бухгалтерських помилок. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/view/129980/125567>

Марушко, Н. С. Внутрішній контроль підприємств у системі протидії шахрайства: формування концептуальної моделі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна),* № 2, 2023. С. 36–44. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/761>

20. Міжнародний стандарт аудиту 315 «Ідентифікація та оцінювання ризику суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища». URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_часть1.pdf

21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mu17031>

22. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2018 року, частина I URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>

23. Назарбаєва І. Різні помилки – різні способи виправлення: класифікація бухгалтерських помилок. *Все про бухгалтерський облік*. № 45. С. 4-7

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Наказ затв. МФУ від 28.05.1999 р. № 137. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Reg3685?an=2>

25. Панченко І.А. Креативний облік як засіб маніпулювання величиною фінансових результатів. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2012. Вип. № 9 (3). с. 20-26

26. Про затвердження положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Наказ Мінфіну від 24.05.1995 № 88

27. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : монографія / М.С. Пушкар. Тернопіль : Карт-бланш, 2006. 334 с.

28. Скрипник Н.В., Скрипник М.Є., Рилєєв С.В. Класифікація викривлень фінансової інформації у звітності та їх передумови. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 455-460

29. Стецюк, О., Чубай, В. Шахрайство на підприємствах: види, критерії ідентифікації та причини виникнення. *Економіка та суспільство*, № 47. 2023. URL:

<https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2259/2182>

30. Чайка, Т.Ю., Підгорна, В.В. Розрахунок компонентів моделі Беніша і проблема моніторингу можливих маніпуляцій з фінансовою звітністю (на прикладі індустрії гостинності). Результати наукових 87 конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2020 рік в 2 т. Харків : НТУ «ХПІ», 2020. Т. 1 : Труды XVI-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптimum-2020» 2-4 грудня 2020 р. 2020. С. 81–87

31. Чалий І.Г. Бухоблік для дорослих. МСФЗ-трансформація. Управління прибутком. Податки. Х. : Фактор, 2011. 400 с.

32. Шевченко Л.Я., Лядська В.В. Сутність креативного обліку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. №6. С. 24-26